

OBSAH

Poděkování.....	7
Úvod.....	9
1. Ženy: Odmalička nadané k důvěrnosti	11
2. Ženy jsou přátelštější.....	25
3. Temná stránka velmi blízkých vztahů	41
4. Modlářství ve vztazích	57
5. Nazývejte mě „Mara“	71
6. Ovázat rány těch, kdo mají zlomená srdce.....	81
7. Riziko lásky.....	91
8. Nejlepší přítelkyně	103
9. Věrná láska.....	115
10. Růže a aligátoři	129
11. Bůh zná naše potřeby lépe než my	143
12. Mentorský vztah	153
13. Zrcadlit Krista.....	165
Diskuzní otázky	179
Poznámky	181
Obsah	187

ÚVOD

TATO KNIHA VYŠLA POPRVÉ v roce 1988 a vyvolala ohromnou odezvu. Mnoho žen Dee psalo, že odpověděla na jejich palčivé otázky a pomohla jim porozumět vztahům, které pro ně mají velkou cenu. Ženy kupovaly další výtisky pro kamarádky a příbuzné. Stovky tisíc žen tuto knihu studovaly v malých skupinkách.

Principy, které obsahuje, jsou nadčasové, protože Dee je odkrývá na základě modelů přátelství obsažených v Písmu. Uvedení těchto principů do praxe se však může měnit podle toho, jak se před každou další generací otvírají nové úkoly, příležitosti a obtíže. Uveďme si jenom pro příklad několik změn, které ovlivnily přátelství dnešní generace: mobilní telefony, e-maily, rostoucí šikana mezi dívkami i agresivní propaganda homosexuálních a lesbických organizací. Principy obsažené v Božím slově zůstávají stejné včera, dnes i zítra, ale jejich aplikace musí být přizpůsobena tak, aby odpovídala kultuře dnešní generace. Tuto knihu si můžete s chutí přečíst samy, ale můžete ji používat i v diskusních skupinkách či klubech pro ženy nebo matky a dcery. (Otázky k diskusi najdete na konci.)

Další informace a studijní materiály najdete na webových stránkách www.deebrestin.com.

ŽENY: ODMALIČKA NADANÉ K DŮVĚRNOSTI

Elliot Engel pozoroval svoji ženu, jak se těsně před stěhováním loučí se svou nejlepší přítelkyní. Být svědkem jejich posledních objetí pro něj bylo tak bolestné, že se nakonec raději otočil a odešel z místnosti. Řekl: „Vždycky jsem byl ohromen tím, jakou emocionální péči a podporu si moje žena a její blízké přítelkyně vzájemně poskytují... Tříhodinové rozhovory s kamarádkami ji občerstvují a dodávají jí síly daleko víc než mně můj tříkilometrový běh. Zdá se, že v naší společnosti platí, že aby mohl být člověk dobrý kamarád, musí mít nádra.“¹

Rádio se s cvaknutím zapnulo, ale místo toho, aby ze sebe jako obvykle vychrlilo dnešní ceny obilí a prasat v Nebrasce, začalo milosrdně hrát písničku o svítání. Zavrtala jsem se pod peřinu a své věčně zmrzlé nohy jsem opatrně zasunula k hřejícímu tělu svého spícího manžela. Podívala jsem se na svítící číslice: 6:55. Naše štěně, které se už nemohlo dočkat, až ho někdo vyndá z pelíšku, začalo kňučet a v kávovaru s časovým spínačem jemně bublala vařící voda. Za chvíli už budeme všichni vstávat, sprchovat se a oblékat do práce a do školy. Zachumlala jsem se hlouběji v naději, že si užiju ještě pár příjemných minut, než se začne rozednívat.

Do reality mě vrátilo pronikavé drnčení telefonu a moje naděje se rozplynula. Vyskočila jsem z postele, abych to vytrvalé zvonění přerušila. Špatných zpráv jsem se nijak zvlášť nebála, protože jsem čekala, že se na druhé straně linky ozve hlas spolužačky mé dcery, se kterou chodila do čtvrté třídy. Měla jsem pravdu.

„Co bude mít Sally dneska na sobě?“ vyzvíдалa Michelle.

„Připravila si džíny a růžový svetr,“ odpověděla jsem vstřícně.

„Aha,“ její hlas zněl trochu zklamaně. „Já jsem si chtěla vzít legíny. A bere si s sebou z domova oběd?“

„Ne, myslím, že ne.“

„Ale dneska bude v jídelně ryba a červená řepa,“ vysvětlovala Michelle téměř plačtivě. Požádala jsem ji, aby chvilíčku počkala, a šla jsem ty životně důležité otázky probrat se svou ospalou dcerou. Nakonec se děvčata dohodla, že Sally si přinese oběd a Michelle si vezme džíný.

HOLČIČKY JSOU SI BLIŽŠÍ NEŽ KLUCI

Když byli naši kluci malí, často za nimi chodili jejich kamarádi, ale zdálo se, že se více zajímají o různé aktivity než jeden o druhého. Pokud jejich kamarád miloval rychlou jízdu na kole nebo rád hrál fotbal, pak byl stejně dobrý jako kterýkoli jiný. Nikdy jsem nemusela za úsvitu pátrat po tom, co si můj syn vezme na sebe nebo jestli si přinese oběd.

Sally měla mnohem radši, když si mohly s kamarádkou sednout proti sobě na postel a něco si špitat a hihňat se. Byly zaujaty jedna druhou. Když bylo Sally a její kamarádce Gwen asi šest let, často se vodívaly za ruce.

Socioložka Janet Leverová poukazuje na to, že tyto rozdíly, kterých jsem si mezi našimi syny a dcerami všimla, jsou typické. Dívky se například většinou cítí nejlépe s jednou, nejlepší kamarádkou, zatímco chlapci dávají přednost hře ve skupině. Leverová k tomu říká:

Holčičky obvykle otevřeně vyjadřují svoji náklonnost, ať už fyzicky tím, že se drží za ruce, nebo slovně – psaníčky, která potvrzují, jak jsou jedna pro druhou důležité. Chlapci mívají také své nejlepší kamarády, ale jejich přátelství nebývají tak důvěrná a nevyjadřují je navenek tak očividně jako dívky. Držení se za ruce a psaníčka chlapci prakticky neznají a jejich důvěrnosti mají mnohem více charakter „skupinového tajemství“ než vyjádření soukromých myšlenek a pocitů.²

Vzpomínáte si na to? Já ano.

Když jsme byly s mou kamarádkou Donnou v páté třídě, doprovázely jsme jedna druhou po vyučování domů, ačkoli naše domy byly od sebe vzdálené dobrou míli. Pokaždé, když jsme došly ke dveřím, se opakoval stejný žertík: „A teď doprovodím zase já tebe.“ Smály jsme se a vydaly se na další mílovou cestu ulicemi našeho wisconsinského městečka. Když jsme se konečně rozešly, naše chichotání a brebentění pokračovalo hned po večeři, když jsme obsadily telefony.

Dívky jsou ve svých přátelstvích mnohem náročnější, více se do druhých vcítují a více si toho svěřují než chlapci. Jsou si bližší. Zick Rubin, autor knihy *Children's Friendships (Dětská přátelství)*, poznamenal: „Dívky nemají

jen silnější potřebu přátelství než chlapci, ale navíc v těchto vztazích vyžadují intenzitu, bez které se chlapci raději obejdou.“³

Když bylo naší dceři devět let, její kamarádka Gwen jí ve škole poslala tohle psaníčko:

Sally

Zaškrtni jednu možnost - musíš!

Máš mě ráda ??????????

Ano a jsi moje nejlepší kamarádka

Jsi dobrá kamarádka

Tak trochu.....

Ne, ani trochu!!!!!!!

No tak ven s tím! Řekni pravdu!!!!!!

Ukázala jsem Gwenin dotazníček našemu osmnáctiletému synu Johnovi. Zajímalo mě, jaká bude mužská reakce. Několikrát si psaníčko přečetl. Jeho sraštělé čelo vyjadřovalo, že Gwenin způsob myšlení je mu tak cizí, že má potíže pochopit, co tím myslí. Když mu to konečně došlo, řekl: „Pro pána krále! Koho něco takového zajímá?“

Nás ženy ano. Ačkoli jsme již vyzrálý, stále se do tohoto Gwenina dotazníčku umíme vcítit. O pocity druhých se zajímáme a záleží nám na nich.

Obchodní oddělení velkých amerických společností, které vydávají pohlednice a přáníčka, by Gwenino psaníčko ocenila. Po léta se horlivě zabývají studiem žen a jejich výzkumy jim přinesly množství důkazů o tom, že ženám, stejně jako holčičkám, na jejich přátelstvích záleží a intenzivně o ně pečují. Na základě těchto informací byla vydána bohatá série pohlednic, včetně elektronických, zaměřených přímo na ženy. Takovouto pohlednicí mohu jiné ženě sdělit, jak moc pro mne znamená, mohu ji povzbudit, když je na tom zle, pogratulovat jí k povýšení v zaměstnání anebo projevit soucit, pokud například prochází těžkým obdobím rozvodu. Marně byste však hle-

dali podobnou sadu pohlednic pro muže. „Chlapské pohlednice přátelství“ – to by byla finanční pohroma.

Psaníčka vyjadřující náklonnost a povzbuzení nejsou jen záležitostí holčiček. Sally stále dostává od kamarádek povzbuzující psaníčka, tak typická pro naše pohlaví! Tento lístek obdržela od své kamarádky Shelli Hennigerové v době, kdy byly obě na vysoké škole. Bylo napsáno pěti různě barevnými zvýrazňovači a Sally si je hrdě vystavila ve svém pokoji. Rozhodně si však nedovedu představit, že by si něco podobného psali dva vysokoškoláci mužského pohlaví!

Malé i velké dívky jsou si bližší než chlapci. Jsou ale také krutější.

Milá Sally,
 Děkuji Bohu za tvé úžasné
 přátelství! (Fp. 1,3)
 Děkuji ti, že mě stále povzbuzuješ,
 je to opravdu požehnané! (1. Tes 5,11)
 Děkuji ti za srdce plné radosti
 a modliteb. (1. Tes. 5,16-17)
 Věřím, že naše přátelství
 bude stále mít (Žid. 10,24-25)
 v Kristově lásce
 Shelli*

„V KAŽDÍČKÉM ČASE MÍLUJE
 PŘÍTEL.“ PĚSLOU 17,17

HOLČIČKY JSOU KRUTĚJŠÍ NEŽ KLUCI

Naše obdarování pro důvěrné vztahy má i svou temnou stránku, protože touha po vztahu v nás vyvolává sklony hájit si své území a dělat si jisté nároky. Jak nám ukazují různé studie, holčičky mívají sklon bodnout přímo do srdce, často tím, že dají jiné dívce pocítit, že o ni nestojí. „Patti a já jsme

byly v páté třídě velmi oblíbené a užívaly jsme si, jakou moc popularita má,“ vzpomíná jedna čtyřicetiletá žena. „Lynette k nám zoufale toužila patřit a psávala nám psaníčka, ve kterých se ptala, zda si s námi může o přestávce hrát. Patti a já jsme si pokaždé vyměnily pohledy a daly jsme jí znamení palcem nahoru nebo dolů.“ Většina z nás si dovede vybavit velmi bolestné příhody ze základní školy, ať už z vlastní zkušenosti, nebo z doslechu. Rosalind Wisemanová ve své knize *Queen Bees and Wannabes (Královnyny společnosti a napodobovatelky)* popisuje následující událost:

Paní Clarková, učitelka tělocviku v páté třídě, která měla dobré úmysly, leč nemnoho moudrosti, řekla dívkám, že mají vytvořit kruh, aby si mohly zahrát hru. Nechápala, proč děvčatům tak dlouho trvá něco tak jednoduchého, jako je postavit se do kruhu. Důvod, který jí zůstal skrytý, se přímo nabízel. Kdo se s kým bude držet za ruku? Dívky se strkají a zápolí o různá místa, která vyjadřují jejich současné společenské postavení! Paní Clarková už toho má dost a začne na ně ječet, aby se vzaly za ruce – teď, hned! A pak se stane něco hrozného. Carla, nejoblíbenější dívka třídy, se ocitla vedle Cynthie, nad kterou všichni ohrnují nos. Stane se nemožné? Dovolí Carla Cynthii, aby ji držela za ruku? Carla se dotkne Cynthiina prstu a pak uskočí, jako by sáhla na mrtvou rybu. Ostatní děvčata se hihňají a také Cynthia dělá, že je to legrace.⁴

Jeden mladý učitel se mi po prvním roce na základní škole přiznal, že byl šokován, když nahlédl do světa krutosti ve vztazích mezi děvčaty.

Mám na hřišti problémy jak s chlapci, tak s děvčaty, ale jsou velmi odlišného druhu. Ty s chlapci se týkají soutěživosti – třeba nesouhlas s pravidly nebo nedodržování zásad fair play. Když se do toho vložím jako rozhodčí, v zásadě se vše brzy vyřeší. Neshody mezi děvčaty jsou naproti tomu silně osobní. Jsem úplně ohromen, když dvě dívky, které se ještě včera vodily za ruce, na sebe nepřátelsky ječí a přede všemi se urážejí. Taková zranění se nemusí zahojit celé měsíce. Děvčata mě naprosto vyčerpávají. Řešit klukovské problémy je oproti tomu hračka.

Dívky mají mnohem více než chlapci sklon vytvářet úzké intimní kroužky, přičemž hluboce zraňují ty, které nechávají vně.

Na tuto temnou stránku našeho obdarování pro důvěrné vztahy se podíváme podrobněji ve třetí kapitole, kde se budeme zabývat tím, jak to chodí ve světě dospívajících dívek, vysokoškolských studentek, a někdy dokonce i křesťanských žen. Dovedeme své pocity lépe skrývat, než když jsme byly malé: ječení na hřišti nahradily pomluvy a zrada. Když se jedna úspěšná

žena doslechla o tom, že píšu knihu o přátelství žen, s hlubokým sarkasmem podotkla: „Ta dvě slova vůbec nejdou dohromady.“ Některé ženy byly jinými ženami tak zraněny, že o přátelství v rámci svého pohlaví už vůbec neusilují.

Naše hříšnost je hluboká a touha po náklonnosti silná, proto potřebujeme Boží moudrost a moc, abychom opustily nezdravé modely. V Kristu však *můžeme* překonat bolest, rozlámat pouta a uvolnit ten dar, který přinese požehnání nejen nám, ale i příštím generacím.

Jiné ženy se stáhnou, protože již nechtějí zažívat bolest, kterou přináší loučení – a v naší době se loučení stává stále běžnější součástí života. Becky to vyjádřila takto: „Vždycky, když se s nějakou ženou sblížím, buď se odstěhuje, nebo začne chodit do zaměstnání. Cítím se zrazená.“

Naše obdarování k důvěrnosti může do našich životů přinést bolest. Tím, že ho potlačíme, však nic nevyřešíme. Kathleen to zkusila, když se přestěhovala z Virginie do Ohia. Řekla si: *Tak dost, teď už se s nikým nespřátelím, protože bolest loučení je strašná.* „Byl to ale nejhorší rok mého života,“ řekla později.

Modely z Písma, které tato kniha obsahuje, vám pomohou pochopit, jak tuto bolest ovládat a snášet. Když nám Bůh dává dar, očekává, že ho budeme užívat. A my máme dar. Je zcela zřejmý právě tak u dospělých žen jako u malých děvčat.

ŽENY A MUŽI

Od svých přítelkyň očekáváme, že se s námi budou upřímně sdílet, otevřeně nám vyjadřovat náklonnost a láskyplně o nás pečovat. Pokud žena, která je nám blízká, nenaplní naše vysoká očekávání, jsme zklamané. Mezi muži nás ale neschopnost takového důvěrného vztahu vůbec nepřekvapuje.

Existují samozřejmě výjimky. Jsou muži, u nichž je dominantní pravá hemisféra, a také duchovně zralí muži, kteří jsou požehnáni darem důvěrnosti. Podobně najdete ženy, u kterých převažuje levá hemisféra, anebo ty, které byly v minulosti natolik zraněny, že se v důvěrných vztazích necítí dobře.

Studie poukazují na to, že muži, stejně jako kluci, často dělají věci společně (jdou spolu na ryby, vymalují kostel, sledují sportovní utkání), ale jejich vztah většinou není příliš důvěrný.⁵ Muži tíhnou k aktivitám, kde mohou být bok po boku, zatímco ženy chtějí být tváří v tvář. Muži si někdy pletou množství času stráveného ve společnosti jiných mužů s intimitou.

Ken, který žije v kalifornském Rancho Santa Fe, hrával patnáct let golf se stejnou malou skupinou mužů. Když golfu zanechal, byl zaskočen tím, jak

málo teď své kamarády vídá. „Myslím, že všechno, co jsme měli společné, byl golf,“ řekl a zamyšleně dodal: „Jak je asi pro muže typické, naše rozhovory byly záležitostí hlavy, a ne srdce.“

Pro většinu mužů je velmi těžké nejen skutečně se druhým otevřít, ale často jim dělá potíže být spolu „jen tak“, bez toho, že by se věnovali nějaké společné činnosti. Jeden pastor mi říkal, že chce-li uspořádat dobrou akci pro muže, musí ji spojit s nějakou činností. V „pouhém“ společenství zaměřeném na vztahy se necítí dobře.

Richard Cohen, fejetonista listu *Washington Post*, napsal následující smutnou úvahu:

Mí přátelé přátele nemají. Jsou to muži. Myslí si, že je mají, a kdybyste se jich na to zeptali, odpoví vám, že mají přátele, ale ve skutečnosti tomu tak není. Myslí si například, že jsem jejich přítel, ale nejsem. Ale to nevadí. Oni také nejsou mými přáteli.

Příčina tkví v tom, že jsme všichni muži – a já jsem došel k závěru, že muži nemohou a nebudou mít opravdové přátele. Mají něco jiného – spolčeníky, kámoše, spolužáky, kolegy. Mají někoho, s kým se jdou napít, někoho, s kým chodí za holkama nebo s kým si zajdou na oběd, ale nemají nikoho, komu by mohli říci, jak se cítí, a už vůbec ne, co je trápí. Ženy vám skoro vždycky řeknou, že muže, se kterým žijí, vlastně neznají. Mluví o dlouhých chvílích ticha, o ztrátě kontaktu, skrývání pocitů a o tom, že jejich muži nikdy nedají najevo, že je něco trápí, že se něčeho obávají a tak podobně.

Ženy snad potěší, když jim řeknu, že v tom není nic osobního. Stejným způsobem se jejich partneři chovají i k ostatním mužům.⁶

V sekulárním prostředí většina mužů blízkého přítele nemá. Pokud je jako *přítel* označován „někdo, kdo je vám blízký, s kým se často vídáte a můžete s ním počítat, když ho potřebujete“, pak čtyři z pěti mužů prohlásili, že takového přítele nemají.

U žen je třikrát pravděpodobnější, že mají nějakou blízkou důvěrnou přítelkyni.⁷ Pokud má nějakého důvěrníka muž, je jím obvykle žena.⁸ Jedna mladá žena k tomu řekla: „Můj manžel říká, že jsem jediný přítel, kterého potřebuje. Lichotí mi to, ale já mu to samé upřímně říci nemohu. Potřebuji podporu a povzbuzení, které mi dávají mé přítelkyně.“

V křesťanském prostředí je to trochu jiné. Muži, kteří se účastní skupinek biblického studia a podobně, mívají blízkého přítele častěji, ale přesto jen zřídka dosáhnou takového stupně blízkosti jako ženy.

Ladd Wheeler, profesor psychologie na Rochesterské univerzitě, zjistil, že ženy i muži se cítí méně osamělí, když tráví čas se ženami. Podle zjištěných údajů byli účastníci průzkumu (muži i ženy) mnohem otevřenější, sdílnější

a jejich komunikace byla výrazně intimnější, pokud se interakce účastnila žena.⁹ Podobně studie na Rutgers State University potvrzují, že pokud mají příslušníci obou pohlaví na vybranou, v jaké společnosti budou trávit čas, volí raději ženu.¹⁰

Když mluvím se svými nejbližšími přítelkyněmi, cítím, jak má duše pookřeje a sytí se, když svými otázkami vytahují na světlo věci z hlubin mé duše a cítí se mnou, když se radují z mé radosti, a pláčou, když pláču já. Nemohu ani spočítat, kolikrát nějaká žena potěšila moje srdce: povzbuzujícím e-mailem, srdečným objetím, dárkem v podobě mé oblíbené kávy (pečlivě vybrané, aby to byla ta, kterou mám nejradši) nebo pokojovou květinou, která roste a sílí stejně jako naše přátelství.

Bůh od nás očekává, že budeme používat dary, které nám dal! A většina žen má dar vytvářet důvěrné vztahy.

Zažila jsem se ženami několik krásných přátelství, přesto když je srovnávám s přátelstvími, která nám popisuje Písmo, jsem zahanbena.

BOŽÍ VZOR PŘÁTELSTVÍ

Díra v oděvu se zdá malá, dokud se na ni nepodíváte proti slunci. V okamžiku, kdy skrze ni pronikají sluneční paprsky, zjistíte, jak je ve skutečnosti veliká. Stejně tak se nám nedostatky v našem nejlepší přátelském vztahu s jinou ženou zdají malé, zejména ve srovnání se vztahy, které mívají muži. Pokud se však odvážíme postavit naše přátelství do světla Písma a příkladů, které nám dává, zjistíme, že bychom měly jít mnohem dál. Chtěla bych, abyste se toho odvážily.

Pochopit, jak náš dar „rozbalit“, nám pomohou příklady přátelství tří různých generací:

- Rút a Noemi
- David a Jónatan
- Marie a Alžběta

Vztah Davida a Jónatana jsem do knihy o přátelství žen zařadila ze dvou důvodů. Zaprvé, Jónatan je jedním z několika málo mužů, od kterých se pár věcí o přátelství mohou přiučit dokonce i ženy. Ale ještě důležitější je, že nám David a Jónatan ukazují v Božím slově určitý vzor. Postavíme-li tyto tři generace vedle sebe, objevíme věci, kterých bychom si jinak možná nevšimly. Začíná se objevovat vzor. Pokud jste někdy nalepovaly tapety se vzorkem nebo pracovaly na tkalcovském stavu, určitě znáte tu radost, když vidíte, jak se vzor začíná vyvíjet. A jestliže ten vzor namísto z tkalcovského stavu vyvstává z Božího slova, pak si uvědomujeme, že se nám Bůh tímto opako-

váním snaží principy přátelství vtisknout do srdce. *Boží vzor přátelství může uvolnit a nasměrovat dar důvěrnosti, který žena má, a pomoci jí, aby byla obrazením vykupitelské moci tak, jak to Bůh zamýšlel.*

Přestože jsem se dříve považovala za dobrou přítelkyni, od doby, kdy jsem začala v praxi uplatňovat to, co jsem objevila u Rút, Jónatana a Alžběty, se má přátelství prohloubila a obohatila v takové míře, o které jsem dřív ani netušila, že je možná. Písmo mi také pomohlo porozumět slabým stránkám, které jako žena mám. Toto porozumění může být mocným nástrojem, jímž lze vymýtit plevel, který náš dar ničí. Tato kniha se zabývá i plevelem, jako je žárlivost, zrada a lesbické vztahy. (Zjistila jsem, že některé čtenářky po této knize sahají právě proto, že se chtějí zbavit pout homosexuality. Pokud se to týká i vás, pak věřím, že vám příběh Rachel nabídne naději a hlubší pochopení.)

V následující části bych vám chtěla umožnit, abyste alespoň letmo zahlédly Boží vzor přátelství – a to tak, že budeme sledovat jedno z vláken, které se vine těmito biblickými modely. V každém z nich nám Bůh skrze svůj objektiv přiblížil obrazy setkávání a loučení přátel. Vzhledem k tomu, že tyto scény jsou natolik důležité, že jsou v Bibli zachyceny a popsány, a opírá se o ně i značná část této knihy, měli bychom se na okamžik zamyslet nad jejich hodnotou.

SETKÁVÁNÍ A LOUČENÍ

Když jako nezúčastněný divák pozoruji setkávání a loučení lidí na letišti, prožívám tichou radost – milenci prodlévající ve sladkobolném objetí, prarodiče, kteří jsou nadšeni prvním pohledem na své novorozené vnouče, sestry objímající se v neskrývaných slzách po dlouhém odloučení. Když sedím v bezpečí křesla v čekárně, hřeje mě to u srdce.

Být přímým účastníkem těchto scén je pro mě však mnohem víc vyčerpávající, protože v takových bolestných či hluboce dojemných chvílích vyplavou na povrch skryté emoce našich vztahů. Jestliže jsme se svými přáteli opravdově spojili, pak je loučení bolestné. Zraňuje. Ale může být i překvapivě sladké. Jak říká Romeo Julii: „Loučení je tak sladká chvíle stesku...“ To hořkosladké uspokojení plyne z toho, že by to tolik nebolelo, kdyby nám na sobě tak nezáleželo.

Překvapilo mne, jak hlubokou bolest jsem prožívala, když jsem vyprovázela našeho nejstaršího syna na letiště, odkud odlétal studovat na univerzitu. Celý den jsem se cítila opuštěná a plakala jsem. Do toho mi z Kalifornie zatelefonoval můj tatínek. Volal mi, aby mi popřál všechno nejlepší k narozeninám (ha ha!), a když zjistil, že pláču, zúčastněně se ptal, co se stalo.

Jakmile pochopil důvod mého zármutku, zasmál se a moudře se otázal: „Ale Dee, není úžasné, že to tak prožíváš? Nebylo by naopak smutné, kdyby ti to bylo jedno?“

Pokaždé, když jsme se s manželem stěhovali do jiného státu, jsem se se svými sestrami v Kristu loučila v slzách. A ačkoli se jako ženy pyšníme tím, že dokážeme svou lásku dávat najevo, několikrát se mi stalo, že mi teprve při loučení došlo, jak na mně mým přítelkyním záleží.

Když jsme v Akronu nakládali stěhovací vůz, Steve na mne zavolal: „Dee, máš tu návštěvu!“ Překvapilo mě, že na jedné krabici v obýváku tiše seděla Phyllis, žena z mé skupinky biblického studia. Nikdy předtím na návštěvu nepřišla. Mé překvapení ještě vzrostlo, když beze slov vyndala překrásný háčkováný přehoz. Toto vyjádření své lásky pro mne háčkovala celé měsíce. Phyllis, nepochybně nejuzavřenější člen naší skupinky, mě měla ráda! Zcela spontánně jsem ji objala. Paže jí nejprve bezvládně visely podél boků, ale pak je zvedla a objala mě také. Slzy, které nám stékaly po tvářích, jsme se nesnažily zdržovat.

Něco podobného se stalo, když jsme se stěhovali z Indianapolis. Zavolala jsem Barb, abych se s ní rozloučila. Barb jsem obdivovala a měla jsem ji moc ráda, ale nebyla jsem si jista, co znamená já pro ni, protože Barb patřila k těm lidem, kteří jsou neuvěřitelně věří a přátelští ke každému. A protože jsem si nebyla jista hloubkou našeho vztahu, řekla jsem si, že bude možná vhodnější, když jí zavolám, místo abych se u ní stavovala. Upřímně řečeno se mi také nechtělo riskovat, že by vyšlo najevo, že mi na ní záleží víc než jí na mně. Když jsem jí ale zavolala, abych se s ní rozloučila, Barb se mi začala do telefonu zajímavě svěřovat s tím, co ke mně cítí. „Ani nevíš, co pro mě znamená,“ vzlykala. (Měla pravdu – opravdu jsem to nevěděla!) I přes všechnu tu bolest jsem byla vděčná za toto vyjádření lásky, na které nikdy nezapomenu.

Mezi nejdojemnější scény v Písmu patří loučení Rút s Noemi a loučení Davida s Jónatanem. Tyto dvě pasáže mi pomohly (a doufám, že pomohou i vám) pochopit, jakou hodnotu loučení má, a můj postoj k těmto bolestným chvílím se změnil. Už necouvám před úkolem doprovodit milovanou osobu na letiště. Jsem moc vděčná za moudrost, kterou jsem z těchto vzorů načerpala. Od té doby, kdy tato kniha vyšla poprvé, jsem se musela rozloučit se svým umírajícím otcem. Deset dní jsem seděla u jeho postele, zpívala chvalozpěvy a říkala mu, proč ho mám ráda.

Když jsem pracovala na prvním vydání této knihy, byli jsme s manželem mladí a měli jsme tři děti. Dalších dvacet let nám darovalo ještě další dvě dcery, snachu a čtyři vnoučata. V roce 2004 odešel můj drahý manžel Steve ve věku padesáti devíti let k Pánu. S rakovinou tlustého střeva bojoval statečně, ale svůj zápas prohrál. Žádné loučení pro mne nemohlo být těžší

nebo více nabitě emocemi. Nyní si denně připomínám věci, které mi říkal během posledních dnů svého života – věci, které jsem tehdy skoro nedokázala poslouchat, protože jsem nesnesla pomýšlení na možnost, že by ho Bůh neuzdravil. Steve však byl pevně rozhodnut mi je říci pro případ, že bychom se museli rozloučit. Teď jsem za ně velice vděčná, protože si je každý den připomínám a dodávám mi na mé nechtěné vdovské cestě životem sílu:

*Krásně jsi mne milovala, Dee Dee.
Jsi tak schopná — ty to zvládneš.
Poletíš výš a dál.*

Často mi připomínal text jedné písně, kterou jsme měli oba dva velice rádi. Byla to píseň, kterou svému manželovi Johnnymu zpívala June Carterová – Cashová, když umírala. Byla to také jediná píseň, kterou si Steve výslovně přál na svém pohřbu. Text refrénu plní mé srdce nadějí, že toto rozloučení je jen dočasné. Úplně slyším, jak mi ho Steve recituje:

*A já budu čekat na druhém břehu Jordánu.
Budu čekat a kreslit obrázky do písku.
A až tě uvidím přicházet, vstanu s radostným výkřikem
A přiběhnu ti naproti do mělkých vod, podám ti ruku...¹¹*

Když umíral, zavolal si každé z našich pěti dětí i snachu k posteli, aby se s nimi rozloučil. Steve věděl, jak je rozloučení důležité, a slova, která tehdy řekl, si budeme stále připomínat. Annie, naše nejmladší, nám o tom vyprávěla:

Vylezla jsem si k němu na postel a on mě dlouhou dobu jen tak držel v náručí. Uměli jsme být spolu zticha a já jsem takové chvíle milovala. Pověděl mi, že vůbec nevádí, když po jeho smrti nebudu dlouho truchlit. (To jistě. Budu truchlit do konce života.) Řekl mi, že chce být pohřben v pyžamu a županu, aby to na pohřbu trochu odlehčil. Pak mě jenom objímal a plakal. „Je mi moc líto, Annie, že tě musím opustit. Hrozně líto. Jsem rád, že jsem mohl být tvůj táta. Annie, vždycky budu tvůj táta. Vždycky. Mám tě moc rád.“

Tato slova se Annie navždy vtiskla do paměti a jsou jí útěchou. Jakkoli to bylo bolestivé a jakkoli je pro mě nyní těžké tato slova číst, *jsem opravdu moc ráda, že je Steve tehdy vyslovil.*

I když loučení může být těžké a zármutek hluboký, není to zbytečný smutek. Vaše přítomnost může přinést útěchu. Poslední projevy lásky vám

mohou být útěchou v následujících letech. Čím je loučení definitivnější a bolestivější, tím dražší je pak také vzpomínka.

Dokonce i malá loučení nám mohou přinést trochu útěchy. Jako drahý poklad si ve vzpomínkách uchovávám ty úžasné okamžiky, kdy jsem některou z dcer ukládala do postýlky, přikryla ji oblíbenou přikrývkou a objala na dobrou noc. Její sladký úsměv a roztažené ručičky, které říkaly „Tááákhle tě mám ráda!“, mi zůstanou v paměti, i když doba jejího dětství je už dávno pryč.

Zjistila jsem, že ty nejvýznamnější chvíle při návštěvě kamarádky někdy nastanou, pokud se rozhodnu doprovodit ji až k autu. Tím vlastně dávám najevo, že s ní chci být co nejdéle, a to ji často dovede k nějakému vyjádření důvěry nebo lásky, kterého si pak obě velmi vážíme.

Pokud nejsem ochotná se loučení účastnit, zapadnou takové okamžiky do propasti času, a když si je pak potřebujeme zoufale připomenout, nemáme po čem sáhnout.

Okamžik vítání zase může zahrnovat vzrušující rozpoznání, že je to Bůh, kdo nás dává dohromady. Marie spěchala za Alžbětou, protože poznala, že jí Bůh dává chápavou přítelkyni. Podobně je fascinující, jak rychle k sobě při svém prvním setkání přilnuli David a Jónatan. Bůh věděl, jaké zkoušky tyto dva muže čekají, a tak způsobil, že si jejich srdce téměř okamžitě porozuměla.

S Luci Shawovou jsem se seznámila, když mi bylo necelých třicet. Byla uznávanou básnířkou a spolu se svým manželem Haroldem založila vydavatelství, kde byla vydána první série příruček k induktivnímu studiu Bible *The Fisherman Series*. Právě Luci mi pomohla vydat mou první příručku a velmi jsme se spřátelily. Obdivuji ji nejen proto, že je opravdu nadaná básnířka a spisovatelka, ale také proto, že je ochotná být opravdovou přítelkyní a rádčem těm, kdo se teprve začínají pohybovat ve světě nakladatelského podnikání.

Jednou jsme s Luci byly u ní doma a vedly dlouhý rozhovor. Ptala jsem se jí na její blízké přátelství s takovými autorkami, jako je Madelaine L'Engleová, která je velmi kontroverzní, ale také neuvěřitelně nadaná. Luci se se mnou otevřeně podělila o své dojmy a zkušenosti, jak je pro ni charakteristické, a v této knize najdete mnoho jejích příběhů. Zaujalo mě například Luciino hluboké přátelství s její kolegyní básnířkou Margaret D. Smithovou, ženou tak mladou, že by mohla být její dcerou. Luci popisuje své první setkání s Margaret:

V tu chvíli, kdy jsme se setkaly, jsme si padly do noty. Bylo to neuvěřitelné, nikdy jsem nic podobného nezažila... Jakýmsi zvláštním způsobem uvolnila moje vyjadřování, takže jsem byla schopna říci i věci, o kterých jsem ani

nevěděla, že je vím. Byla pro mě katalyzátorem – a já pro ni také. Můžeme spolu hovořit určitým druhem slovního těsnopisu. Nemusíme si nic vysvětlovat ani doplňovat.

Pokud si uvědomujeme, že nám Bůh může někoho přivést do cesty, změni se i náš postoj k prvnímu setkání. Můžeme zachytit krásné přátelství, které by nám dříve uniklo.

Podobně je třeba, abychom byly citlivé a dovolily, aby nám Duch svatý otevřel oči ve chvíli, kdy nám někdo vstupuje do cesty.

Když jsme se přestěhovali do Nebrasky, velice jsem toužila po dobré přítelkyni. Jednou dopoledne jsem šla na setkání u kávy pro maminky nových dětí ze školky. Cestou jsem se modlila, aby mě Bůh dovedl k nějaké příznivé duši. Vešla jsem do místnosti naplněné švitořením mladých žen a znovu jsem prosila: *Pane, ved' mě!*

Usmála se na mě hezká žena, vedle které bylo volné místo. Cítila jsem to jako pozvání, a proto jsem si k ní sedla a představila se. Jmenovala se Shell a měla, stejně jako já, ve školce dceru. Když si dneska vzpomeneme na naše poněkud neobratné seznámení, musíme se smát. Tehdy jsem při vybalování krabic v novém domě poslouchala evangelizační nahrávky Paula Littla. Když jsme se s Shell odmlčely, rozhodla jsem se, že vyzkouším jeden úvod do rozhovoru, o kterém Paul Little mluvil. Znělo to sice strašlivě nepřírozně, ale rozhodla jsem se, že to zkusím. Řekla jsem:

Dost se zajímám o duchovní věci, protože jsem prožila zkušenost s Ježíšem, která změnila můj život. Pokud bys měla zájem, Shell, můžeme si o tom promluvit, pokud ne, nevádi.

Je s podivem, že Shell tehdy neutekla. Namísto toho se na nekonečně dlouhou dobu odmlčela a pak se usmála. Tiše odpověděla:

Byly doby, kdy by mě to nezajímalo ani trochu. Ale loni mi zemřel táta... a jedna sousedka mi doporučila rozhlasové pořady nějakého Chucka Swindolla a... vlastně ano! Řekni mi, jak Ježíš změnil tvůj život.

Jak se později ukázalo, Shell už v tu chvíli *byla* zbrusu nový křesťan – ale *tak* nový, že ani nedokázala popsat, co se jí před nedávnem stalo. Stala se jednou z mých nejbližších přítelkyň a také naše dcery se velice skamarádily. Nyní, o dvacet pět let později, jsou naše dcery už dospělé a všechny čtyři máme velmi důvěrný vztah a modlíme se za sebe.

Když dostatečně oceníme okamžiky prvních setkání, pomůže nám to uchovat si vzpomínky na tyto první vzácné momenty. Christina Rossettiová

napsala: „Škoda, že si nemohu vybavit první den, první hodinu, první chvíli, kdy jsme se spolu setkaly.“

Setkání: Je důležité *opravdu* vidět Božíma očima.

Loučení: Je důležité uchopit poslední slova, poslední myšlenky a pohledy.

To jsou jen dvě vlákna, která se vinou Božím vzorem přátelství. Ale pořád se můžete ptát:

Skutečně mají ženy dar důvěrnosti?

Jsou ženy opravdu přátelštější než muži?